

ÎNCEPUTURILE UNUI SFÂNT LĂCAȘ ORTODOX ROMÂNESC LA VIENA – DOCUMENTE INEDITE

JUSTINIAN-REMUS COJOCAR

Die Anfänge einer heiligen orthodoxen rumänischen Kirche in Wien – unveröffentlichte Dokumente

(Zusammenfassung)*

In der vorliegenden Studie stellt sich der Verfasser vor, die Anfänge des rumänischen orthodoxen Kirchwesens in Wien aufgrund unveröffentlichter Dokumente darzustellen, die er in der Regionalabteilung der Nationalarchive in Suczawa entdeckt hat.

Eine heilige orthodoxe Kirche gab es in Wien schon am Ende des 18. Jahrhunderts. Zur Zeit des Kaisers Josef des II. wurde eine orthodoxe Kirche für Griechen und Wallachen (Rumänen) gebaut. Dies wurde durch die Politik der konfessionellen Toleranz des Monarchen ermöglicht.

Ein weiterer wichtiger Schritt für die Entwicklung des rumänischen orthodoxen Kirchwesens in Wien war die Initiative der Wiener Gesellschaft des „Rumänischen Klubs“. Die Gesellschaftsmitglieder, unter der Führung des orthodoxen Priesters Virgil Ciobanu, sandten an die Metropolitankirche der Bukowina am 8./21. Dezember 1906 einen Antrag auf die Gründung eines Oratoriums und eines Gebethauses für die orthodoxen Rumänen. Die Einweihung der Kapelle des Wiener „Rumänischen Klubs“ erfolgte am 7./20. Januar 1907. Die sogenannte „kaiserliche orthodoxe Jubiläumsgesellschaft zur Gründung eines Pfarrhauses und zur Errichtung einer Kirche in Wien“, vertreten von ihrem Präsidenten Mândrilă, kündigte 1921 an, dass alle österreichischen Behörden mit der Gründung einer rumänischen orthodoxen Kapelle und Pfarrei einverstanden waren.

Diese 100 Jahre alte Kapelle gibt es heute noch in Wien und es werden darin noch Gottesdienste abgehalten. 2003 wurde eine neue Kirche neben dieser Kapelle gebaut und sie wird jetzt von der rumänischen orthodoxen Gemeinde benutzt.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Wien, rumänische orthodoxe Kapelle, Bukowiner Metropolitankirche, unveröffentlichte Dokumente.

Inima Imperiului Habsburgic, Viena, a fost miraj pentru elita românească. Deputații români erau prezenți în Parlamentul imperial. Intelectualii români aveau

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

numeroase schimburi de experiențe și au reușit să întrețină punți de comunicare socio-culturală între Viena și provinciile românești aflate în componența Imperiului (Transilvania, Banat și Bucovina). Oamenii de afaceri români călătoreau mult și au reușit să facă cunoscut și conaționalilor spiritul comercial competitiv. Tinerii studioși, cu situație materială foarte bună, studiau la Viena. Studenții și doctoranzii români cu rezultate excepționale la învățătură și cercetare beneficiau și ei de burse. Acesta este, pe scurt, tabloul diasporei românești în Viena.

Anul 1918 a adus bucurie mare românilor din provinciile aflate până atunci în componența altor imperii. La data de 27 martie/9 aprilie 1918, Sfatul Țării din Basarabia a votat Unirea Basarabiei cu Regatul României, eliberând-o de teroarea Rusiei bolșevice. Imperiul Habsburgic (Austro-Ungar) s-a desființat și, după aproape 150 de ani de înstrăinare, Bucovina, pământ strămoșesc, s-a unit cu Regatul României, la 15/28 noiembrie 1918. Congresul General al Bucovinei a consfințit Unirea printr-un vot puternic la Cernăuți. La 1 decembrie 1918, Transilvania a fost ultima provincie care s-a unit cu Regatul României. Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918, a fost actul de naștere al României Mari, ziua aceasta devenind din anul 1990 și sărbătoarea națională a României.

După anul providențial 1918, diaspora românească din întreaga lume s-a străduit să păstreze identitatea de neam, credință și limbă. Statul unitar România avea comunicare diplomatică, oficială cu celelalte state, dar un rol extraordinar de important l-a avut Biserica Ortodoxă Română.

Amintim faptul că unității statale i-a urmat și unificarea bisericească a românilor ortodocși. Imediat după aceasta, datorită prestigiului țării și al Bisericii, a numărului mare de credincioși, s-a realizat și ridicarea Bisericii Ortodoxe din România la rangul de Patriarhie, în anul 1925.

În acest material ne propunem să prezentăm un tablou al începuturilor lăcașului sfânt ortodox românesc de la Viena, pe baza unor documente inedite pe care le-am descoperit la Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Suceava.

Credem că publicarea acestor documente poate fi utilă pentru cercetătorii de astăzi, preocupați de Diaspora românească din Viena și de organizarea bisericească românească. Folositoare sperăm să fie și instituțiilor și autorităților Sucevei, care se străduiesc să mențină puternice relațiile de prietenie și colaborare cu cele vieneze. Fraților întru slujire din Viena le dăruim aceste informații pentru completarea istoriei lăcașului sfânt și pentru informarea românilor ortodocși din Viena.

Cu aceste speranțe și cu bucuria unui lucru temeinic făcut spre folosul tuturor, prezentăm aceste documente inedite, referitoare la începuturile unui lăcaș sfânt ortodox românesc la Viena.

Un lăcaș sfânt ortodox la Viena întâlnim încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. În timpul împăratului Iosif al II-lea s-a construit o biserică ortodoxă frumoasă, pentru greci și valahi (români). Politica împăratului era de toleranță față de toate confesiunile din Imperiu și de aceea s-a acceptat construirea unei biserici ortodoxe.

Primul document¹ pe care-l prezentăm integral este o scrisoare datată 3/15 iunie 1899, a avocatului Victor Iliuț către Consistoriul arhiepiscopal mitropolitan al Bucovinei. Mitropolit al Bucovinei și Dalmației era Arcadie Ciupercovici, ierarh ce ar fi putut face mai multe pentru românii din Bucovina.

Într-un stil clar și ferm, avocatul a explicat în scrisoare Mitropoliei că românii ortodocși din Viena aparțin de Biserica grecească a „Sfintei Treimi”. Numărul mare de români, lucrători și tineri studenți, și-au unit glasul în această scrisoare. Avocatul chiar s-a exprimat atât de frumos la un moment dat: „... te miri, cumde Românii de religie ortodox-orientală nu s-au pierdut în această mare de oameni”. Rugămintea din scrisoare era pe deplin întemeiată: nevoia unui lăcaș sfânt ortodox românesc, unde să se adune toți românii din Viena și unde să se săvârșească slujbele sfinte în dulcea limbă românească. De asemenea, se cerea în scrisoare și începerea demersurilor legale pe lângă Ministerul Imperial de Culte, pentru obținerea unui loc potrivit pentru instruirea religioasă a copiilor, în cadrul învățământului.

Iată textul documentului²:

„Înalt Prea Venerabil Consistoriu arhiepiscopesc mitropolitan!

În Viena există, după cum se știe, trei comunități ortodox-orientale, și anume:

1. Comunitatea supușilor turcești la S-tul George: pe baza prea Înaltului patent din 3 august 1782;
2. Comunitatea grecească la biserica Sfintei Treimi, înființată pe baza prea Înaltului patent din 29 ianuarie 1787; și în fine
3. Comunitatea sârbească la S-tul Sava. Constituirea definitivă a acestei comunități a fost recunoscută de abia prin emisul Ministerului de culte din 4 mai 1893 no. 1383.

Ortodox-orientalii de naționalitate română aparțin în prezent de comunitatea grecească/ biserica «Sfintei Treimi», care comunitate, prin prea Înalta rezoluțiune din 19 mart[i]e 1883/: rezoluțiunea Ministeriului de Culte din 29 mai 1883, no 5599: /a fost subordonată arhiepiscopiei gr. or. din Cernăuți, astfel încât și pentru românii de religie ortodox-orientală, cari locuiesc în Viena, se aplică ordinațiunile lumești și bisericesti care privesc această arhiepiscopie.

Din împărțeala amintită mai sus se poate vedea că principiul naționalității, recunoscut în biserica ortodox-orientală, a fost adus la îndeplinire, [pe] de altă parte însă, reiese evident, că românilor ortodocși, cari trăesc în Austria de jos, li s-a făcut o nedreptate în trebile lor de cult, căci luând în considerare legile fundamentale de stat din 21 decemvre 1867 f.l.i. No. 142, acest popor din Austria vecinic credincios

¹ Documentul are 4 file, este scris de mână. Stilul este clar, exprimarea este frumoasă. Caligrafia este impecabilă.

² Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Suceava, Fond *Mitropolia Bucovinei*, vol. IV, Secția 7/4, Dosar 126/1906–1921, filele 5–8.

Casei Împărătești a fost pus la o parte, nevoit fiind a se uni cu grecii, o unire nenaturală și străină de limbă română. Un cunoscător nepreocupat al istoriei bisericești ortodox-orientale și al legilor fundamentale ale acestei biserici se va încredința ușor că în biserica ortodox-orientală se menține principiul ca exercițiile religioase și învățământul religiei să se facă în limba maternă a poporului respectiv, un principiu care până în ziua de astăzi a fost primit și respectat de popoarele poliglote ale bisericii ortodox-orientale.

Ortodox-orientalii de naționalitate română au luat deci deciziunea definitivă, unanimă, de a se adresa către autoritățile competente cu rugarea ca în această privință să se facă schimbare, împlinindu-se o cerință de mult existentă.

După informațiunile făcute minuțios, numărul credincioșilor ortodox-orientali în Viena și în Austria de jos se compune după cum urmează:

Aci locuiesc aproximativ 200 [de] familii cu cel puțin 600 [de] suflete; la acest număr să se mai adauge încă soldații de la două regimente de infanterie, care garnisonează în Viena perpetua, și soldații de la alte corpuri de armată, care laolaltă compun un număr însemnat de 1500 [de] suflete. După cum s-a putut constata din reșerșările (cercetările) exacte, 100 [de] copile descendente din părinți români își fac studiile lor în diferite institute de creștere de aici, la care număr se mai adaugă încă un număr aproape tot atât de mare de băieți.

Luând în considerare momentul că în special tinerimea în Viena își urmează studiile fără de a învăța religia, deoarece, stând lucrurile astfel, acest învățământ nu poate fi predat, tocmai din aceasta cauză ar trebui de căutat mijloace spre a delătura acest inconvenient.

Pare de prisos a mai reaminti din punct de vedere pedagogic valoarea instrucțiunii religioase și morale a copiilor, ca fundament pentru viața următoare și pentru norocirea copilului crescând, care are să devie odinioară (cândva) cetățean și membru al societății omenești, în special în aceste timpuri frumoase prezente, în care dușmanii bisericii și ai instituțiilor de stat caută a sparge cu toată puterea instituțiunile bisericii.

Luând mai departe în considerare că biserica celorlalte confesiuni creștine caută din rășputeri a lega laolaltă credincioșii ei, atunci trebuie să te miri cum de românii de religie ortodox-orientală nu s-au p[î]erdut în această mare de oameni, ci conșcii (conștienți) de sine se luptă pentru recunoașterea drepturilor ce li se cuvin.

În fine, nu trebuie a se uita că tinerimea studiosă academică, a cărei număr se ridică la cel puțin o jumătate de sută, numai din acea cauză se abținează de la serviciul divin, că nu li se dă ocaziunea de-a asculta acest serviciu în limba lor maternă.

Asemenea, oportun se pare de a atrage atențiunea forurilor competente și asupra momentului că Viena e cercetată în fiecare an de multe sute de ortodocși români[,] care vin a consulta celebritățile medicale de aici și oare nu e lucru natural, când acești slabi și bolnavi voiesc să înalțe rugi de mulțumire către Atotputernicul Creator în limba lor maternă în biserică?

Dacă ne vom întreba ce ni se oferă nouă, românilor în aceasta privință, atunci răspunsul îl putem da în următoarele cuvinte:

Prin ordinațiunile emise amintite mai sus, românii, care întrec de trei ori numărul grecilor ortodocși, au fost alipiți de biserica grecească la „Sfânta Treime” ca biserică parochială.

În urma unor tradițiuni moștenite și pe baza unor privilegii vechi, își păzesc ortodocșii greci posesiunea lor cu o stăruință de fier, astfel încât de actul sfânt în limba română nu poate fi nici vorbă și anume din motivul că parochia se dă unor preoți cari nu cunosc limba română nici defel și pentru că orișice rugăminte de-a face vr[e]lo funcțiune în altă limbă decât cea grecească este respinsă din capul locului.

Consecința acestor stări nesuportabile reiese din indignarea justă asupra nebăgării în seamă a limbii lor bisericești; ca consecință ulterioară, rezultă apoi o tâmpire religioasă a poporenilor ortodocși-orientali, tot momente care cer depărtarea răului.

Luând în considerare aceste relațiuni triste, românii de confesiune ortodox-orientală, care se află în Viena, au decis unanim în ședința plenară ținută la 15/27 mai a.c. de a lua înșiși în mână treaba lor justă, aducând la îndeplinire drepturile lor de cult, pe cale legală, drepturi garantate prin legile fundamentale de stat pentru biserică și școală. Spre acest scop au ales un comitet executiv, pe care l-au înzestrat cu toate plenipotințele recerute, autorizându-l a întreprinde pașii legali spre a constitui o comunitate bisericească gr. or. română în Austria de jos, de a zidi, în caz de trebuință, o biserică ortodox orientală română, autorizându-l de-a strânge un fond pentru construcțiunea bisericii și a unei școli, având acest comitet executiv a da raport după un decurs de șase luni.

Comitetul executiv subsemnat recunoaște că constituirea pro[i]ectată și decisă a comunității bisericești nu este o afacere curat internă a bisericii ortodox-orientale, pentru care, conform articolului XV al legilor fundamentale de stat din 21 decembrie 1867 f.l.i. no. 142, se recere consimțământul autorităților de stat, totuși, până la primirea acestui consimțământ pentru a căruia realizare se vor întreprinde în scurtă vreme pașii necesari, comitetul executiv face rugarea:

Înalt Prea Venerabilul Consistoriu arhiepiscopesc metropolitan, luând în considerare dorințele juste și plângerile adevărate ale românilor ortodocși-orientali, se binevoiască a trimite până la constituirea comunității bisericești ortodox-orientale un preot de națiune română, ca deocamdată să săvârșească alternativ funcțiunile religioase și bisericești, asemenea să predeie instrucțiunea religioasă necesară copiilor și care să se doteze din mijloacele fondului ortodox-oriental din Bucovina: fiind timpul suprem, această dispozițiune să se facă în sfera proprie de activitate, iar pentru sistemizarea ulterioară a acestui post, să binevoiască Înalt Prea Venerabilul Consistoriu arhiepiscopesc metropolitan să întreprindă pașii necesari la înaltul ministeriu imperial regal de culte, în coînțelegere cu înalta locotenență a Austriei de jos și cu parochiatul ortodox-oriental la „Sfânta Treime”, oblingându-se comitetul executiv subsemnat de-a pune la dispozițiune cu începutul anului școlar 1899/1900 un local potrivit, deocamdată comun, pentru instrucțiunea religioasă care se cere conform legilor.

Orişice rezoluţiune în această sântă cauză Înalt Prea Venerabil Consistoriu arhiepiscopesc metropolitan să binevoiească a o trimite la adresa dr. Victor Iliuţ, avocat aulic în Viena, I. Bezirk Wipplingerstrasse no. 3. Viena, 15/3 iuni[e] 1899”.

Dorinţa mare a românilor ortodocşi de la Viena de a avea propria biserică nu a fost de ajuns. Mitropolitul Arcadie Ciupercovici a fost neputincios în privinţa aceasta. Ecoul scrisorii avocatului român ortodox Victor Iliuţ a fost extrem de slab, însă românii n-au abandonat visul de a avea o biserică a lor în Viena. Vreme de şapte ani, ştiri de la Viena în privinţa aceasta nu mai avem. Viaţa a mers înainte, românii ortodocşi fiind legaţi de Biserica „Sfintei Treimi”, biserica grecească.

Un alt moment important în cronologia înfiinţării unui lăcaş sfânt ortodox românesc la Viena l-a reprezentat iniţiativa Societăţii „Clubul român”, din capitala imperială. Reprezentanţii Societăţii „Clubul Român” din Viena, în frunte cu preotul ortodox Virgil Ciobanu, au trimis o cerere Mitropoliei Bucovinei, la data de 8/21 decembrie 1906, pentru înfiinţarea unui oratoriu, a unei case de rugăciuni pentru nevoile românilor ortodocşi. În privinţa aceasta, Mitropolia a fost înştiinţată de existenţa unui comitet³ al Clubului Român, însărcinat special cu înfiinţarea unui loc de rugăciune. Mitropolit al Bucovinei era Vladimir de Repta, un luptător pentru cauza românilor din Imperiu.

Iată textul documentului⁴:

„Înaltpreasfinţia Voastră şi Preavenerabil Conzistoriu!

Societatea «Clubul român» din Viena, pe baza §2 pct. e) din Statute, şi-a câştigat dreptul de-a înfiinţa oratorii atât greco-orientale, cât şi greco-catolice, după cum va fi necesitatea pentru românii din Viena.

Pe baza acestui § din Statute, Societatea «Clubul român», în şedinţa din 23 iunie 1906, a emis un comitet şi l-a însărcinat cu înfiinţarea unui oratoriu pentru românii greco-orientali din Viena.

Spre acest scop, conform legilor ezistente în vigoare, rugăm pe Înaltpreasfinţia Voastră şi pe Preavenerabilul Conzistor metropolitan să bine-voiască a ne permite înfiinţarea unei case de rugăciune.

În aşteptarea unei grabnice rezoluţiuni favorabile, suntem ai Înaltpreasfinţiei Voastre şi ai Preavenerabilului Conzistor supuşi şi credincioşi fii.

Viena, 21 Decemvrie 1906”.

Răspunsul a fost foarte favorabil. Documentele sunt clare. Lucrurile s-au petrecut atât de repede prin grija Bunului Dumnezeu. Consiliul Consistoriului

³ Preşedintele comitetului era Alexandru Homurzan.

⁴ Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Suceava, Fond *Mitropolia Bucovinei*, vol. IV, Secţia 7/4, Dosar 126/1906–1921, filele 5–8.

Mitropoliei Bucovinei a răspuns, la data de 16/29 decembrie 1906, astfel: „referitor la înființarea unui oratoriu pentru românii greco-orientali din Viena, subscrisul Consistoriu are onoarea a comunica cum că încuviințarea înființării oratoriilor este dreptul episcopului”. Tot din document aflăm că mai trebuia doar a „cere, înainte de rezolvarea meritorică, părerea de la parohiatul grec ortodox competent din Viena”. Mitropolitul Vladimir de Repta a răspuns cu bucurie și a dat binecuvântarea pentru înființarea unui oratoriu pentru românii ortodocși din Viena, făcând și o observație foarte importantă: „În privința purtării condicelor mitricale și a plinirii funcțiilor bisericești, referința de până acum față de parohiatul la biserica grecească a «S[fintei] Treimi» în Viena nu se alterează”. Izbânda aceasta a fost girată și de grecii de la Biserica „Sfintei Treimi”, care dau autoritate acceptului lor printr-un frumos răspuns al protosinghelului Meletios⁵.

Sfințirea capelei⁶ „Clubului Român” din Viena a avut loc la data de 7/20 ianuarie 1907. Din darea de seamă către Mitropolie a lui Constantin Popovici⁷, care a coordonat, asistat de preotul Virgil Cioban, toată slujba de sfințire și toate acțiunile organizatorice, ajutat de toată suflarea diasporei românești, deducem faptul că românii se bucurau de cinste și erau un element vital pentru păstrarea liniștii confesionale în societatea vieneză. Însuși viceprimarul Vienei, Neumayer a participat, alături de alți funcționari și numeroși magistrați. De la Ministerul de Culte au participat reprezentanți, în frunte cu șeful de secție Cvichievski. Delegația română a fost reprezentată de Consulul român și de deputații din Senatul imperial. O prezență importantă pentru români a fost primarul din București, care a participat împreună cu o mulțime de oameni veniți din capitala României.

Iată textul documentului⁸, ce conține descrierea acestui eveniment de către Constantin Popovici:

„Înalt Prea Sântite Stăpâne!

În urma ordinului telegrafic ce l-am primit de la Înalt Prea Sântia Voastră, am săvârșit, duminică în 7/20 ianuarie a.c., sântirea capelei „Clubului român” de aici, după ce m-am încredințat întâi că capela este înzestrată cu toate cele necesare pentru serbarea Sântei Liturghii.

Întrând la 8 oare dimineața în capelă, am făcut mai întâi, asistat fiind de părintele dr. Vergil Cioban, sântirea, apoi de acolo sântirea paraclisului în toate părțile sale, precum și a icoanelor, vaselor, acoperămintelor și celorlalte lucruri

⁵ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Suceava, Fond *Mitropolia Bucovinei*, vol. IV, Secția 7/4, Dosar 126/1906–1921, fila 10.

⁶ Capela se afla în Viena, pe strada Löwelstrasse, nr. 8.

⁷ Constantin Popovici a fost un mare preot, om de cultură. Decan și rector al Universității din Cernăuți, el a scris lucrări din domeniul dreptului. A fost delegat în Parlamentul Vienei și președinte al Consistoriului Mitropolitan al Bucovinei.

⁸ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Suceava, Fond *Mitropolia Bucovinei*, vol. IV, Secția 7/4, Dosar 126/1906–1921, fila 15.

necesare, cari nu erau de mai nainte sântite prin stropire cu aghiasmă, iar în fine utrenia și sânta liturgie pe un antimis sântit de metropolitul Ivașcovič, pe care îl are părintele Cioban de la păstoria sufletească militară. Acest antimis va trebui înlocuit prin un altul, sântit de Înalt Prea Sântia Voastră. La liturghie am avut de asistent, pe lângă părintele Cioban, încă și pe un preot militar serbesc și după rugăciunea amvonului am ținut o scurtă cuvântare privitoare la ocasiunea dată.

La liturghie s-a înființat un public foarte numeros, încât nu-l încăpea capela și mulți trebuiau să steie în camerele și coridorul lateral, ba chiar și pe stradă. Din[tre] autorități, au fost de față viceprimariul Neumayer, cu mai mulți amploriați de la magistrat, de la ministeriul de cult șeful de secție Cvichievski, M. Pramatovici, apoi legațiunea regală română, consulatul român, deputațiunea română cu primariul din București în frunte, mai mulți deputați ai senatului imperial și alte persoane foarte distinse, [...] archipresb. ambasadei imp. Nicolaievski. Cântarea executată de un cor mixt sub conducerea profesorului de musică Dima din Brașov a fost foarte frumoasă.

În fine, Vă pot asigura că toate au decurs în ordinea cea mai bună și în mod foarte demn.

Cu supunere fiiscă,
al Înalt Prea Sântiei Voastre devotat
Constantin Popovici”.

Slujba de sfințire a fost înălțătoare. Bucuria și emoțiile au atins cote înalte. Răspunsurile la slujbă au fost date de membrii corului mixt din Brașov, condus de prof. Dima.

Mulțumiri speciale au fost adresate Mitropolitului Vladimir de Repta de către renumiții doctori Ciurcu și Ciobanu, din Viena.

Un alt moment important pentru comunitatea ortodoxă românească din Viena l-a reprezentat cererea către Mitropolie (7 iulie 1907) a mai multor intelectuali și oameni de vază din Viena, pentru construirea unei biserici ortodoxe în capitala Imperiului. Printre semnatarii cererii amintesc: Lazăr Popovici, Alexandru Lupu, dr. Ciurcu. Iată textul documentului⁹:

„Credem a ne împlini o datorie prea firească, dacă ne permitem a Vă supune spre înalta știință a Eminenții Voastre alăturata copie a suplicei, ce am adresat-o Maiestății sale în numele societății noastre pentru zidirea unei biserici ortodoxe române în Viena. Aceasta suplică am predat-o în 25 Iunie a.c., prin deputatul Sucevei dl. dr. Baron A. Hurmuzachi, Domnului ministru de interne cu rugămintea deosebită scrisuală, ca ministeriul să o înainteze Maiestății Sale, sprijinind cererea noastră, ceea ce ni s'a promis din partea D[omnu]lui ministru în modul cel mai afabil. Sosind rezoluțiunea Maiestății Sale avem apoi de scop a face imediat pașii necesari pentru obținerea unui protector din cercul prea înaltei case domnitoare,

⁹ *Ibidem*, fila 21.

reflectând, eventual, chiar la persoana prințului de coroană, dacă sondările prealabile vor permite aceasta.

Totodată, ne luăm libertatea a Vă alătura Înalț Preasfinției Voastre, cu adânc respect, și un exemplar al statutului nostru, tipărit deocamdată numai pentru uzul intern al societății noastre, precum mai departe și un mic raport al gazetei „Lupta” din Budapesta dispre decurgerea adunării constitutive a societății noastre din 3 Iunie n.a.c. adăugând încă că până în prezent numărul membrilor ordinari ai societății a sporit până la 91.

Rugându-Vă respectuos pe Eminentă Voastră ca să binevoiți a lua aceste la Înalta-Vă cunoștință și ca să ne păstrați și mai departe bunăvoința părintească, sărutăm sfințita dreaptă.
Viena, în 7 iulie 1907”.

La 16 mai 1907, s-a făcut un pas foarte mare înainte. S-a format „Societatea cesaro-jubiliară română ortodoxă pentru înființarea unei parohii și zidirea unei biserici în Viena”. Societatea a fost înființată de membrii Coloniei Române din Viena. Semnează documentul mai mulți români din Viena: Cornel Cosovici, consilier aulic la Curtea de casație, cavaler al Ordinului Leopoldin, dr. Joan Cuparescu, medic practic și dentist, Alexandru Lupu, colonel, Vasile Morariu, consilier la Curtea de apel, dr. Pamfil Dan¹⁰, consilier de tribunal, dr. Constantin Mândrilă, medic practic, dr. Lazăr Popovici, medic practic.

Iată textul acestui extrem de important document¹¹:

„Mult stimat Domn!

Lipsa unei biserici parohiale, în care să se celebreze toate funcțiunile serviciului divin conform ritului bisericii ortodoxe orientale, în limba națională și în care cuvântul lui Dumnezeu să se poată vesti în chip ridicător de suflet, s-a simțit demult printre locuitorii ortodocși români din Viena, precum și printre românii care se opresc în treacăt aci.

Dacă până acum nu s-a satisfăcut cum se cuvine această necesitate, aceasta nu se poate atribui atât împrejurărilor nefavorabile, cât lipsei de organizare a românilor din Viena. Astăzi, când numărul acestor români crește și când orașul Viena a devenit unul dintre cele mai puternice puncte de atracție pentru românii din toate părțile – după cum dovedește îndestul statistica străinilor –, astăzi, necesitatea

¹⁰ Pamfil Dan a fost președinte al Societății studențești „România Jună” și o perioadă îndelungată îndrumător al studenților români din Viena. A fost membru activ în „Societatea cesaro-jubiliară română ortodoxă pentru înființarea unei parohii și zidirea unei biserici în Viena”. Împreună cu poetul național Mihai Eminescu, Pamfil Dan a organizat Serbarea de la Mănăstirea Putna, în anul 1871. Studenții români din Viena trimit o scrisoare, în data de 30 ianuarie 1913, Mitropolitului Bucovinei, Vladimir de Repta, în care îl elogiază pe Pamfil Dan și regretă trecerea lui la cele veșnice.

¹¹ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Suceava, Fond *Mitropolia Bucovinei*, vol. IV, Secția 7/4, Dosar 126/1906–1921, fila 22.

unei biserici parohiale române proprie și, în legătură cu aceasta, și necesitatea unei comunități bisericești autonome ortodox-orientale române bine organizată în Viena, nu se mai poate ignora. Deci fiecare român are adevărat sfântă datorie a lucra cu cel mai mare zel, din toate puterile, pentru grabnica împlinire a acestei necesități.

Pătrunși de aceasta și considerând că sfânta capelă înființată în casa din I., Löwestrße 8, de către Societatea «Clubul Român», din cauza mijloacelor nesuficiente a fost făcută numai pentru un număr restrâns de credincioși și numai pentru unele servicii divine și că deci corespunde numai în mică măsură cerințelor sufletești ale românilor ortodocși din Viena, precum și a[le] altor conaționali în trecere pe aci, noi, respectuos subsemnații, dimpreună cu alți onorați membri ai coloniei române din Viena, am ajuns la următoarea convingere:

Acum, când toate popoarele Monarchiei Austro-Ungare se pregătesc pentru serbarea aniversării de 60 de ani a Domniei Preaînaltului lor Monarch, a sosit și pentru românii ortodocși din Viena, ca fii demni ai unui popor care totdeauna a dovedit credință și alipire față de tron și dinastie, vremea potrivită de a face un demers pentru realizarea justei lor dorințe, de a avea o biserică proprie.

Astfel, nu numai vom repara ce au neglijat generațiile trecute, ci vom crea și un semn vecinic al sentimentelor patriotice de care e-nsuflețit poporul român în monarhie.

Conduși de aceste motive, am avut în vedere formarea unei societăți sub numele: «Societatea cesaro-jubiliară română ortodoxă pentru înființarea unei parohii și zidirea unei biserici în Viena». Această societate, conform statutelor, intenționează înființarea unei comunități bisericești române ortodoxe autonome, încorporată Archidiecesei ortodoxe din Bucovina, precum și clădirea unei biserici și a unei case parohiale pentru această comunitate din Viena, întru amintirea serbării jubileului de 60 de ani de Domnie a Majestății Sale Împăratului Francisc Josif I, ce se va ține în anul 1908.

Mijloacele necesare la acest scop se vor aduna de la românii din toate țările Austriei, precum și de la prietenii lor. În această privință, pe lângă contribuțiile membrilor societății, se vor solicita în special și subvențiuni de la stat, de la deosebite țări sau provincii, de la comune, biserici și din fondurile administrate de acestea; apoi, vor trebui obținute oferte de la persoane și corporațiuni mărinimoase, colecte, legate, donațiuni și alte mijloace care pot servi la realizarea scopului societății.

Acum, după ce înaltul Minister i.r. de Interne, prin deciziunea din 26, april 1907, cu no. 13419, a încuviințat formarea «Societății Române ortodox-orientale cesaro-jubiliare pentru înființarea unei parohii și clădirea unei biserici în Viena», și numai purtarea numelui dorit de «Societate cesaro-jubiliară» a făcut-o pendinte de obținerea specială a unei Prea înalte încuviințări a Majestății Sale, ne permitem a Vă invita pe Domnia Voastră de a Vă înscrie ca membru în «Societatea pentru înființarea unei parohii și zidirea unei biserici ortodox-române în Viena» și de a lua parte la

Adunarea constituantă

ce se va ține la 3, Juni st. n. 1907, la ora 8 seara, în localul «Zumgrünen For» (Sala festivă) VIII, Lenhenfelvestr. 14., unde, după citirea statutelor, se va efectua alegerea membrilor comitetului, a comisiei de revizuire și a juriului Societății. În caz de împiedicare, Vă rugăm a trimite, la adresa unuia din[tre] proponenții subsemnați ai societății, declarația Domniei Voastre, precum și contribuția de membru, până la ziua fixată pentru adunare; iar mai târziu, la adresa presidentului Societății sau a Oficiului Societății, Viena I., Löwelstraße 8.

Spre a Vă informa în privința constituirii societății, ne permitem a Vă comunica mai la vale*) deocamdată numai paragrafele respective ale statutelor. Statutele se vor tipări și distribui numai după ce va fi acordată Prea înalta încuviințare amintită mai sus.

Sperând că Domnia Voastră veți binevoi a da prețiosul concurs la înființarea acestei Societăți și că veți colabora după puteri la realizarea scopului ei înalt, suntem cu deosebită stimă și considerație...”

La data de 21 mai/3 iunie 1907, membrii coloniei române din Viena au trimis Mitropolitului Vladimir de Repta al Bucovinei un exemplar din apelul de suflet, cu rugămintea acordării arhierestii binecuvântări pentru înființarea unei parohii românești greco-orientale (ortodoxe). Binecuvântarea a fost acordată și numeroasa comunitate românească din Viena își putea vedea dorința împlinită.

Pentru a studia și soluționa relațiile juridice între parohia ortodoxă românească și cea a grecilor de la „Sfânta Treime”, „Societatea cesaro-jubiliară română ortodoxă pentru înființarea unei parohii și zidirea unei biserici în Viena” l-a însărcinat pe dr. Ambrosiu a lui Alexie Comoroșan, în ședința ținută în octombrie 1908.

Preotul Zaharie Voronca a primit binecuvântare de la Mitropolia Bucovinei pentru a preda religia copiilor români din toate nivelele școlare, atât în învățământul public, cât și privat din Viena. Comitetul Societății ortodoxe românești din Viena a insistat pentru inimosul preot Voronca ca să predea „învățământul religios” la școlile din Viena pentru copiii ortodocși români¹².

Iată că misiunea ortodoxă românească se împletea armonios cu aceea a grecilor de la Biserica „Sfânta Treime”.

În anul 1921 (2 mai), „Societatea cesaro-jubiliară română ortodoxă pentru înființarea unei parohii și zidirea unei biserici în Viena”, prin vocea președintelui Mândrilă, a anunțat că toate forurile austrice au dat decizii favorabile pentru acordarea dreptului parohial pentru capela ortodoxă românească. Preot slujitor la capelă era Petru Iancovschi din Bucovina¹³.

La Viena, în capela aceasta veche de mai bine de 100 de ani se săvârșește slujbă și astăzi. Pe lângă această capelă, există o biserică nouă, în care se săvârșesc sfintele slujbe din anul 2003. Ample lucrări de restaurare a picturii s-au realizat.

¹² *Ibidem*, fila 30.

¹³ *Ibidem*, filele 44–45.

Biserica a fost resfințită în anul 2012, de către IPS Serafim, Mitropolit al Europei Occidentale și Meridionale.

Strădaniile înaintașilor noștri vrednici trebuie cultivate de noi, cei de astăzi, prin amintirea lor în toate împrejurările vieții noastre. Avem datoria să lăsăm urmașilor noștri învățătură sănătoasă și informație onestă.

Sperăm ca aceste documente descoperite și prezentate să facă lumină tabloului, destul de neclar până acum, al începuturilor unui lăcaș sfânt ortodox românesc la Viena.

Îi îndemnăm pe toți românii care ajung în Viena să-și facă timp să viziteze și să se închine la capela ortodoxă românească, veche de peste un veac, și la biserica cea nou-zidită.

Dumnezeu să răsplătească jertfa ctitorilor și a ostenitorilor de lăcașuri sfinte pe pământ și în sufletele oamenilor prin dăruire, credință și cultură adevărată!